te antwoorden, en de aangevoerde argumenten te weerleggen.

Ten slotte hadden deputaten-Donner aan hun synode bericht te hopen, „dat deze onverkwikkelijke aangelegenheid zonder dat tot rechtsmaatregelen behoeft te worden overgegaan, in de gewenste zin haar beslag zal krijgen."

Ondanks de verstandhouding tussen de minister en de synodocratische deputaten is de gewenste oplossing niet gekomen; nu volgen dan de „rechtsmaatregelen." De Hoge Raad, waarvan mr J. Donner voorzitter is (die zich wel, zoals te voorzien is, te dezer zake zal laten vervangen) moet nu aan de synodocratische gemeenschap „recht" doen.

Wij hopen en bidden, dat dit hoogste rechtscollege inderdaad recht zal doen.

Intussen vergisse men zich niet in de betekenis van enig arrest van de Hoge Raad. Hij onderzoekt niet opnieuw de feiten, spreekt zich niet uit inzake de uitlegging van geldende statuten (b.v. de kerkorde). Dit geschiedt in hoogster instantie door de Gerechtshoven, en wat deze daaromtrent uitgesproken hebben, staat onherroepelijk vast. De taak van de Hoge Raad is in zover formeel, dat hij alleen zich uitspreekt over vonnissen en arresten, die aan zijn oordeel onderworpen worden om te onderzoeken of deze zijn gewezen in overeenstemming met de Nederlandse wet. Bevindt de Raad, dat enig vonnis niet in overeenstemming is met de wet, dan vernietigt hij het en kan dan zelf uitspraak doen of hij verwijst de zaak naar een Gerechtshof of Rechtbank ter verdere behandeling.

In abstracto is het dus mogelijk, dat een Gerechtshof zegt: naar de bepalingen van het geldend recht in uw kerken hebt ge volkomen gelijk. En dat bij cassatie-beroep de Hoge Raad zou zeggen: en toch vernietig ik dat arrest, want op die en die gronden is het strijdig met de Nederlandse wet.

Doch als aantoonbaar is uit de feiten, beoordeeld naar officiële afspraken en regelen, dat een kerkelijke gemeenschap het recht aan haar zijde heeft, doch dat recht zou haar niet toegekend worden op grond van enige bepaling in de Nederlandse wetgeving — welke morele waarde heeft dan een zodanige uitspraak?

Intussen — wij wachten rustig af. De Here weet, wat voor Zijn kerken nuttig en nodig is. P. D.

RECHTEN voor ONGELOVIGEN

In een nummer van „Waarheid en Eenheid" van 6 Juni 1952, dat mij in handen kwam, steekt Dr A. E. Schouten onder het opschrift: „Beschamend voorbeeld" de loftrompet over het volgende beding, hetgeen voorkomt in een overeenkomst, gesloten tussen de syn. Geref. Kerk van Leiden met die van de Ned. Herv. Gemeente aldaar over wederzijds gebruik van gebouwen: „Bij de ondertekening van dit artikel (bedoeld wordt kennelijk „overeenkomst", L. R.) verbinden partijen zich om eventuele onderlinge geschillen niet te doen beslechten door de wereldlijke rechter." Hij noemt deze bepaling een „concrete binding en onderwerping aan het apostolisch vermaan van 1 Corinthe 6".

Wat deze concrete binding betreft: Het is hoogst dubieus, of — indien er een belangrijk geschil zou rijzen — op grond van deze bepaling de wereldlijke rechter zich onbevoegd zou verklaren. Naar Nederlands burgerlijk recht wordt kwade trouw — gelukkig maar! — nimmer beschermd: uitsluiting van elke aansprakelijkheid mist als in strijd met de goede zeden elke verbindende kracht (zie b.v. N. J. 1934, blz. 872). Deze norm lijkt mij juist, daar zij een ontkrachting van het ambt der overheid door een dergelijk beding niet toelaat (Rom. 13). Misschien zou een rechter partijen naar scheidsmannen verwijzen, die zij in onderling overleg moeten benoemen. Maar — weer gelukkig — is een scheidsrechterlijk oordeel ook aan 'n zekere contrôle van overheidswege gebonden. Dus ook hier geen verzaking van het ambt der overheid. Daarom heeft dit beding niet de rechtswaarde, die Dr S. er blijkbaar aan toeschrijft, tenzij de bedoeling zou zijn (maar gaat deze niet tegen de duidelijke bewoordingen in?) geen enkele juridische gebondenheid, dus een „gentlemen's agreement". Doch dit is toch niet de manier om zaken te doen.

Overigens klinkt het geheel nogal dopers. Voor het bewijs daarvan moge ik citeren hetgeen Ds Idzardus Nicolai in zijn „Grontlicke Onderwijsinghe tegen allerleye dwalinghen der Wederdooperen", uitg. 1609, ten aanzien van het beroep van die secte op 1 Cor. 6 opmerkt: „Ten laetsten comen sy oock met de berispinghe Pauli aen/ die hy den Corintheren gedaen heeft van weghen haer ongheregelt pleyten. Op welcken wy antwoorden/ dat hy wel hare feylen ghestraft/ maer niet de saeck self verdoemt heeft: t' welck uyt syn woorden aldus verstaen wort. Eerstelijck berispt hy in haer/ dat de een broeder hebbende met de ander te richte/ onder de onrechtveerdighe (dat is/ afgodendienaers) ende alsoo vyanden des Euangelii/ te rechte ginck/ ende dat hy syne saeck niet van den heylighen (dat is Christenen) liet beslichten: dewijl oock de verachtste van desen daer toe behoorden weerdich ghekent te zijn/ om dat de gheloovighe oock de werelt/ ende (boose) Engelen sullen oordelen. Daer nae tast hy se beter op haer zeer, segghende: Soo is daer nu immers ghebreck onder u lieden, dat ghy met malcandere te rechte gaet. Waerom en lydt ghy niet liever schade? Maer ghy lieden doet onghelijck/ ende schade: ende dat den broederen/ etc. Hij bestraft haer/ dat sy broeders met elck ander zijnde/ niet arbeyden de broederlijckcke eenicheijt te onderhoude. Waerom hij wel voornaemlijck straft die gene die onrecht deden/ ende onrechtveerdighe waren: maer beneffens dese oock die soo onlijdsaem waren/ dat sy niet conden verdraghen/ maer uyt onghedult nae het recht liepen/ ende dat tot de ongheloovighe. Dit alle houden wy oock voor berispelijck: naemlijck dat broeders met elck ander twisten voor sulcke richters/ daer sy de reyne leere te spot stellen: dat sy niet liever uyt het midde van de hare kiesen/ die verstandich zijn (al warent anders slechte lieden) om haer verschil wech te neme: ja dat sy alleszins twisten/ alsoo dat de eene onghelijck doet/ de ander ongheduldich/ ende lichtelijck ghestoort is. Maer willen sy alle het richten verwerpen/ oock daer sulcke berispelijcke dinghen geen plaets hebben by den onschuldighen/ soo moeten sy ander bewijs soecke/ als dese woorden Pauli: oft sy moeten oock alle hare twistinghen verdoemen/ die sy onder elck ander hebben/ ende beslechten: niemand sal over de verdruyckinghe teghen yemandt moghen claghen/ al is sy noch soo groot: ende soude alsoo oock de Christlijcke disciplijn/ aengaende de heymelijcke zonden wech ghenomen worden (Matth. 18 : 15, 16, 17). Mr L. ROELEVELD.

Doctoraal-examen

Geslaagd voor het doctoraal-examen Ds L. Doekes te Hilversum.

Candidaats-examen

Geslaagd voor het candidaats-examen de heer E. R. Postma, Gagelplein 4, 's-Gravenhage.

LITERATUUR EN KUNST

CULTUUR-NEGATIVISME OORZAAK VAN AFVAL?

Dr Buitendijk brengt in zijn boek: „Op de keper beschouwd" een felle critiek uit op „bepaalde christelijke kringen" (bladz. 41), die wèl de eis stellen: een christelijke politiek, een christelijke wetenschapsgedachte, een christelijke sociale organisatie enz., maar die niets voelen voor een christelijke kunst. Dr Buitendijk lijkt het toe, dat deze mensen op dit terrein met „oogkleppen" voor lopen. Inmiddels sturen Christenouders hun kinderen naar onze gymnasia en H.B.S.-en, waar mannen doceren, die in het reine gekomen zijn met de humanistische en natuurwetenschappelijke gedachtenwereld, maar leiding op het gebied van de moderne kunst wordt ternauwernood gegeven, ja zelfs afgewezen, zegt hij. Intussen verslaat de moderne kunst haar duizendtallen in de kring des Verbonds. Wie eens de moeite neemt, de levensloop na te gaan van hen, die sedert 1880, alleen op letterkundig gebied, leiding gegeven hebben of thans leiding beginnen te geven, zal versteld staan van de grote afval onder de kunstzinnig begaafden uit Christelijke milieux. Ex-Gereformeerden, ex-Hervormden, ex-Evangelischen e.a. telt men er bij tientallen onder. En hoevelen hebben onderricht genoten op onze Christelijke Middelbare scholen!

Aldus Dr Buitendijk. En op de vraag: wat is hiervan de oorzaak, heeft hij slechts dit antwoord: de afwijzende houding in onze kringen en gebrek aan artistiek aanvoelingsvermogen in huis, op school en in de kerk.

Maar wij vragen ons af: is dit inderdaad juist? We constateren met hem een afval van kunstzinnigen uit Christelijke kring. En om misverstand te voorkomen, verklaren we ook al vast vooraf, dat we evenmin als Dr Buitendijk het negativistisch standpunt ten aan-

Anti-Revolutionair of Reactionair?

In de Nieuwe Prov. Gron. Courant van 3 Mei wordt een zéér scherpe veroordeling gegeven van wat Prof. Holwerda op „politiek terrein" beoogde.

De genoemde courant gaf n.l. van Prof. Holwerda's streven gedurende de laatste jaren de volgende typering:

„De kerk was voor hem het al en het enige."
Hij heeft de kerk „tot het absolute verheven".
„Van haar zag hij geen zonde meer."

Holwerda zag niet duidelijk meer „dat Gods schepping rijker was dan de formatie der kerk en dat de andere levensgebieden eveneens een taak hadden te vervullen".

Hij „verwierp alle onderscheiding in terreinen en trok alles samen op de kerk".

Holwerda was „de geestelijke vader van het overspannen kerkbegrip..... dat in onze streek alle Christelijke actie dreigt stuk te breken en deze actie doet onderbrengen in de kerk".

De „lijn van Holwerda" boog af „naar het piëtisme, waarin men uiteindelijk alleen de kerk maar meer ziet en ten allerleste alleen de ziel maar meer ziet. Die lijn is niet meer klassiek gereformeerd".

Deze allerdroevigste, geestelijke, of liever on-Geestelijke, ontaarding van Prof. Holwerda concretiseerde zich natuurlijk óók in zijn houding in de politieke strijd onzer dagen. De Nieuwe Prov. Gron. Courant wees daar dan ook met nadruk op! En wel met deze woorden: „In politiek opzicht moet Professor Holwerda gezien worden als één van de geestelijke stuwkrachten van het G.P.V., waartoe vooral zijn in het licht gegeven rede over het onderwerp: „De crisis van het gezag" als voorloper mag worden gerekend. In Zijlstra's boek „Tenzij" wordt deze rede meerdere malen geciteerd."

Men hoort het: het vonnis is vernietigend.

Wat Prof. Holwerda dacht en schreef is de openbaring van een ontstellend geestelijk deraillement. Over heel de linie heeft hij de plank misgeslagen. Zijn arbeid is — als het zo was als hier wordt beschreven! — een dodelijk gevaarlijke aanval op het ware, Schriftuurlijke leven, speciaal op het Schriftuurlijk politieke leven.

Zo sprak een voornaanstaand Chr. politiek orgaan. Zo heeft dat Holwerda's geest beproefd. Zo schreef het een poosje vóór de verkiezingen. Zo gaf deze Hoofdredacteur antirevolutionaire en dus in zijn oog principiële voorlichting.

***

Onze lezers vernamen uit het bovenstaande, dat de N. Prov. Gron. Courant als kenbron voor de principiële afwijkingen van Prof. Holwerda „vooral" wees op diens rede over: „De crisis van het gezag".

De keus van juist dit geschrift als toetsingsmateriaal is wel een zeer gelukkige greep van de Nieuwe Prov. Gron. Want inderdaad heeft Prof. Holwerda in deze rede de kern van zijn politieke inzichten vertolkt!

Maar ook in nog een ander opzicht is de keuze van deze publicatie van Prof. Holwerda een gelukkige greep. Er is namelijk over deze rede heel wat te doen geweest. Zoals men weet, werd ze voor een groot deel door de Radio uitgezonden. En wie haar door de omroeper hoorde inleiden merkte, dat deze man daar diep van onder de indruk was gekomen. En zoals het deze omroeper verging, verging het duizenden. Zelden zullen op een toespraak — ik mag dat nu wel zeggen — zoveel en zoveel aangrijpende reacties losgekomen zijn. Holwerda's profetisch getuigenis had de harten van velen gegrepen.

Op deze rede nu wees de Nieuwe Prov. Groninger. En op grond daarvan formuleerde zij haar strenge vonnis.

Maar over deze rede — en daar wil ik hier op wijzen — werd reeds eerder in de antirevolutionaire kring geschreven. En dat wel in „Antirevolutionaire Staatkunde", het orgaan van de Dr Abraham Kuyperstichting „ter bevordering van de studie der Antirevolutionaire beginselen, het officiële, leiding gevende, principiële orgaan van de Antirevolutionaire partij.

We willen uit de bespreking van Prof. Holwerda's rede een stuk citeren. Het is te vinden in de achttiende Jaargang, p. 45 v.v. Hier is het:

„Een woord van gloeiende bezieling, in één climax wijzend op den Verhoogde, richt Professor HOLWERDA tot zijn hoorders in de oratie: De Crisis van het Gezag. Op Hemelvaartsdag uitgesproken, boeit zij onmiddellijk onze aandacht door te wijzen op het fundamenteel karakter der bedoelde crisis en doet ons horen, dat het niet om iets bijkomstigs gaat, doch „om het recht van Christus Jezus", om het „in geding" zijn van „het Koninkrijk Gods". En dan neemt de schrijver zijn uitgangspunt in het herdenkingsfeit van den dag en spreekt het met nadruk uit, hoe de kleine kring op den berg van Hemelvaart de vervulling van den tweeden psalm beleefde **voor de gehele wereld.** Daarom, aldus Professor HOLWERDA, „is elke gezagscrisis niet maar een politieke kwestie, doch **een religieus stelling-nemen** tegenover den Christus aan de rechterhand des Vaders". De schrijver (spreker) twijfelt er niet aan, of deze dingen zijn voor ons niet nieuw, doch is van mening, dat „we ook in onze kringen veelszins aan den rijkdom en den ernst van dit geloof (zijn) ontzonken." En hij geeft de gronden aan waarop deze laatste overtuiging